

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

**Panait Istrati: implicații socio-culturale ale
autotraducerii**

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. habil. Magda Jeanrenaud

Doctorandă:

Artene C. Iulia-Cristina

Iași
2020

Anunț

La data de **21 martie 2020**, ora **12:00**, în **Amfiteatrul „Garabet Ibrăileanu” (3.11)**, **drd. ARTENE C. Iulia-Cristina** susține, în ședința publică, teza de doctorat cu titlul **„Panait Istrati: implicații socio-culturale ale autotraducerii”**, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Conf. univ. dr. Ioan Constantin LIHACIU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conducător științific:

Prof. univ. dr. habil. Magda JEANRENAUD, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți:

Prof. univ. dr. Larisa SCHIPPEL, Universitatea Viena

Prof. univ. dr. Liviu PAPADIMA, Universitatea din București

Conf. univ. dr. Ioan MILICĂ, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

CUPRINS

ARGUMENT	1
CAPITOLUL 1	5
AUTOTRADUCEREA. CADRU TEORETIC	5
1. 1. Traducerea și formele ei. Teorii ale traducerii.....	5
1. 1. 1. Traducerea literară	6
1. 2. Autotraducerea ca specie a traducerii	9
1. 2. 1. Specificitatea autotraducerii.....	10
1. 2. 2. Originalitatea în autotraducere.....	13
1. 2. 3. Statutul autorului și statutul traducătorului. Statutul autotraducătorului	16
1. 2. 4. Autotraducerea și „negocierea culturală”. Raportul dintre limba și cultura sursă și limba și cultura țintă.....	18
1. 2. 5. Intenția textului și intenția autorului. Conceptul de fidelitate	19
1. 2. 6. Statutul textului autotradus și al autotraducerii	21
1. 3. Cazul particular al autotraducerii lui Panait Istrati	23
1. 3. 1. Elementul autobiografic.....	24
1. 3. 2. Profile culturale în opera lui Panait Istrati	26
1. 3. 3. Raportul dintre limba română și limba franceză.....	29
Concluzii.....	34
CAPITOLUL 2	36
Autotraducerea lui Panait Istrati – factorii socio-culturali	36
2. 1. Modelul operei ca obiect al relației autor-receptor	37
2. 1. 1. Perspective sociologice.....	38
2. 1. 2. Perspective lingvistice	46
2. 2. Copilăria. Cultul cărții și al lecturii.....	51

2. 3. Călătoriile – descoperirea Celuilalt și descoperirea sinelui	52
2. 4. Limba franceză și relația cu mediul literar francez.....	55
2. 5. Reîntoarcerea în România și relația cu mediul literar românesc	59
2. 5. 1. Problema retraducerii	64
2. 6. Publicarea operelor autotraduse	75
Concluzii	77

CAPITOLUL 380

Tipologia textelor istratiene80

3. 1. Paratextul și rolul acestuia	81
3. 1. 1. Prefețele	84
3. 1. 1. 1. Debutul: „Un Gorki balcanic” / „Nu sunt un scriitor de meserie și n-am să fiu niciodată” (1923 / 1924)	85
3. 1. 1. 2. Decizia de a se autotraduce: „M-am hotărât să mă traduc singur în românește” (1925).....	90
3. 1. 1. 3. <i>Cititorilor mei din România</i> (1925)	94
3. 1. 1. 4. <i>Către cititorii mei din România / Crezul meu</i> (1924)95	
3. 1. 1. 5. <i>Trecut și viitor</i> (1925)	96
3. 1. 1. 6. „Prefață la Adrian Zografi sau mărturisirile unui scriitor din vremea noastră” (1932)	97
3. 1. 1. 7. Introducere la <i>Casa Thüringer</i> (1933)	98
3. 1. 2. Corespondența și publicistica	99
3. 2. Textele literare utilizate în analiză	102
3. 2. 1. <i>Moș Anghel</i>	103
3. 2. 2. <i>Țața Minca</i>	104
3. 2. 3. <i>Casa Thüringer</i>	105
3. 2. 4. <i>Chira Chiralina</i>	106

3. 2. 5. <i>Codin</i>	107
Concluzii.....	109
CAPITOLUL 4.....	113
Particularități ale autotraducerii lui Panait Istrati	113
4. 1. Nivelul compozițional.....	115
4. 1. 1. Amploarea textului și dispunerea paragrafelor	115
4. 1. 2. Punctuația.....	118
4. 2. Strategii de traducere	120
4. 2. 1. Suprimarea	120
4. 2. 2. Adăugarea	125
4. 2. 3. Substituirea	130
4. 2. 4. Permutarea	136
4. 2. 5. Observații.....	137
4. 3. Traducerea unităților deictice	139
4. 3. 1. Exprimarea timpului și a spațiului	139
4. 3. 2. Nume proprii și pronume sau termeni de politețe.....	141
4. 3. 3. Interjecțiile	145
4. 4. Termenii culturali în opera lui Panit Istrati – privire generală	145
4. 4. 1. Tipologia și distribuția termenilor culturali	148
4. 4. 2. Metode de traducere a termenilor culturali	151
4. 4. 2. 1. Explicare în nota de subsol	152
4. 4. 2. 2. Explicare în paranteză.....	155
4. 4. 2. 3. Parafrazare explicativă.....	156
4. 4. 2. 4. Coeziune lexicală	158
4. 4. 2. 5. Sinonimie	159
4. 4. 3. Expresii idiomatice	162

4. 5. Intertextualitatea	165
4. 5. 1. Fragmente din folclorul românesc și referințe directe la universul cultural	172
4. 5. 2. Pactul lecturii și jocul lingvistic.....	179
4. 6. Autotraducerea – de la convingeri la text	184

CONCLUZII FINALE ȘI SUGESTII.....189

BIBLIOGRAFIE196

ANEXE207

Anexa 1. Cronologia operei lui Panait Istrati.....	208
Anexa 2. Exprimarea timpului în opera lui Panait Istrati	225
Anexa 3. Numele proprii în opera lui Panait Istrati	227
Anexa 4. Explicarea termenilor culturali în opera lui Panait Istrati	232
Anexa 5. Traducerea expresiilor în opera lui Panait Istrati	245

Argument

În lucrarea de față, **Panait Istrati: implicații socio-culturale ale autotraducerii**, ne-am propus o analiză a autotraducerii lui Panait Istrati și a motivațiilor acesteia, obiectivul principal al lucrării fiind acela de a obține o descriere a specificității autotraducerilor acestui autor, din perspectiva implicațiilor sale socio-culturale. Opera scriitorului Panait Istrati reprezintă un caz aparte, dincolo de specificitatea sa estetică, prin modul în care autorul și-a desfășurat activitatea în câmpul a două literaturi: română și franceză.

Alegând drept limbă de scriere limba franceză, autorul va reveni la literatura română printr-un proces de autotraducere ce se va impune ca element distinctiv al operei sale, prin prisma faptului că raportul dintre cele două limbi de scriere este contraintuitiv, spre deosebire de alți scriitori care s-au autotradus: Panait Istrati își va traduce operele dintr-o limbă străină (cu capital cultural semnificativ) în limba maternă (cu capital cultural redus).

Limbile puse în contact în opera istratiană și modul în care acestea se întrepătrund pentru a rezulta „marea operă” a scriitorului, compusă atât din textele scrise în limba franceză, cât și de cele autotraduse în limba română, dezvăluie un complex efort creativ intercultural.

În primul rând, lucrarea abordează implicațiile socio-culturale ale autotraducerii din două puncte de vedere: factorii socio-culturali ce pot fi identificați în afara textului și cei care sunt vizibili în interiorul textului.

Factorii socio-culturali din afara textului determină contextul apariției autotraducerii în două situații distincte. Dacă judecăm autotraducerea ca fenomen, aceștia vor descrie contextul general în care autorul decide să se autotraducă și persistă în acest demers: caracterul social și cultural al limbii, raportul dintre limbile de scriere, subiectivitatea creatoare a scriitorului etc. Iar dacă autotraducerea este văzută doar ca text, factorii identificați vor descrie contextul particular al realizării fiecărei versiuni în limba română: receptarea operei în limba franceză și română, relația cu editurile, propria viziune a autorului cu privire la operele sale etc.

În ceea ce privește factorii identificați în interiorul textului, observăm că o mare parte din factorii de natură socio-culturală amintiți anterior au o stare implicită și sunt transfigurați prin filtrul ficțiunii. Cu precădere acolo unde distincțiile dintre cele două versiuni devin mai accentuate, putem observa că factorii luați în discuție pot explica elementele de contrast.

Ipotezele cercetării și metodologia

Pentru cercetarea de față, ne-am propus trei ipoteze principale de lucru. Prima ipoteză după care ne-am ghidat analiza a fost aceea că autotraducerea lui Panait Istrati este motivată de contextul socio-cultural în care scriitorul și-a defășurat activitatea. Prin context socio-cultural înțelegem toți factorii care descriu situația particulară a scriitorului (contextul istoric, naționalitatea, limba maternă, temperamentul etc.).

A doua ipoteză este aceea că autotraducerea reprezintă un proces implicit, presupus de tensiunea dintre forma și substanța textului

original. Cu alte cuvinte, opera în sine își revendică rescrierea în limba română, iar la nivel scriptural, se vor putea identifica particularități care să dovedească acest fapt.

Ultima ipoteză se referă la strategiile de traducere. Astfel, am pornit de la ideea că Panait Istrati nu are o strategie de traducere, ci își adaptează tehnica în mod intuitiv, în funcție de text și de condițiile exterioare actului autotraductiv-creator (motivul pentru care traduce, timpul de care dispune și propriile idiosincrazii), fapt care generează și diferențele de structură, compoziție și expresivitate dintre textele traduse și dintre original și varianta românească.

În ceea ce privește metodologia de cercetare, am pornit de la documentarea teoretică și contextualizarea problemelor ridicate de ipoteze, urmând ca în partea finală a lucrării să apelăm la analiza contrastivă a textelor care compun corpusul de lucrări autotraduse și originalele lor. După caz, am apelat și la traducerile alografe și la manuscrise, în ultimul caz prin intermediul aparatului de note întocmit la finalul fiecărei ediții bilingve a volumelor. În acest sens, am folosit ca texte de bază edițiile bilingve îngrijite de Zamfir Bălan, apărute la Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”.

Structura lucrării

Pentru verificarea ipotezelor, în partea teoretică a lucrării, am examinat teorii privitoare la autotraducere, la reflectarea socialului în literatură și la rolul modelator al limbii materne asupra creativității scriitorului.

În primul capitol, **Autotraducerea. Cadru teoretic**, am examinat diferite aspecte teoretice ale acestui tip de traducere. Am observat, în primul rând, că, spre deosebire de traducerea propriu-zisă, autotraducerea presupune identitatea dintre autor și traducător. Astfel, procesul autotranslativ se reduce la persoana autorului care este stăpân atât pe creația, cât și pe traducerea operei.

Totodată, o concluzie importantă, cu care am lucrat în partea practică, este aceea că textul autotranslat și originalul sunt indisociabile, în virtutea auctorialității și a faptului că sunt consubstanțiale la nivel ideatic; ele reprezintă doi versanți ai „operei bilingve” născute în conștiința autorului.

Nu în ultimul rând, am remarcat că o teorie generală a autotranslării ar fi greu de formulat, întrucât acest proces se redimensionează în funcție de fiecare scriitor care decide să se autotranslate. Chiar și în cazul lui Panait Istrati, am observat că există cel puțin trei particularități specifice: elementul biografic, diversitatea tipologiilor culturale reprezentate în scrierile sale, precum și raportul neobișnuit dintre limbile de scriere: limba franceză (limba sursă, învățată) – limba română (limba țintă, maternă).

În capitolul al doilea, **Autotraducerea lui Panait Istrati – factorii socio-culturali**, pentru a identifica aspectele ce ar fi putut influența și motiva autotranslarea, am investigat opera ca obiect al relației autor-receptor, ce implică toate considerațiile circumscrise procesului de creație literară, adică, mai exact, toate relațiile de tip cauză-efect care au repercusiuni asupra operei, văzută ca produs al creației și receptării. Am avut în vedere, în principal, dimensiunea extra-

lingvistică (raportul operă/autor – sistem literar) și pe cea lingvistică a operei (raportul limbă – cultură).

Astfel, relațiile de tip cauză-efect se regăsesc atât în afara limbii, cât și în interiorul ei și se concretizează în exemple precum cele care urmează: apartenența la cultura română implică limba română ca limbă maternă; părăsirea României determină învățarea limbii franceze; cunoașterea insuficientă a limbii franceze atrage după sine crearea versiunilor în limba română; traducerea la cerere impune o limitare a timpului alocat traducerii ș.a.

Din perspectivele sociale asupra literaturii, am reținut teoriile (în special cele ale lui Pierre Bourdieu) care propun o descriere a scenei mari a producției literare (artistice) ca pe o sumă de câmpuri între care se realizează schimburi de capital simbolic.

Se motivează, astfel, legătura dintre consacrarea operei și a scriitorului prin publicarea în spațiul francez și decizia de a se autotraduce: succesul din Franța este un motiv în plus pentru ca autorul să dorească aceleași reacții din partea publicului din România, prin traducerea operei sale în limba maternă.

Reținem, din acest punct de vedere, și o relație de cauzalitate între faptul că Panait Istrati provine dintr-un sistem literar cu capital simbolic mic (față de sistemul francez) și opțiunea sa de a debuta în spațiul literar francez, care era înzestrată cu un capital simbolic superior.

În ceea ce privește rolul modelator al limbii materne, am observat că limba maternă reprezintă sursa socializării și a modelării psihico-afective timpurii, care se vor regăsi în cunoașterea de tip cultural și în transpunerea acesteia în opera literară.

Totodată, spre deosebire de complexitatea lingvistică greu de disociat a diglosiei, bilingvismul lui Panait Istrati dă întâietate gândirii în limba maternă, cu atât mai mult cu cât caracterul autobiografic al scrierilor îl va determina să apeleze la amintirile ce se vor fi păstrat indisociabile de apartenența națională a oamenilor cu care a interacționat, de limba în care au comunicat și de tot ceea ce imprimă cultura națională în întâmplări cotidiene, prin tradiție (un anumit cod de conduită, cutume, obiceiuri, raporturi familiale ș.a.).

Cu mai multe ocazii, Panait Istrati se pronunță cu privire la dificultatea de a scrie în limba franceză, dificultate pe care o putem pune tot pe seama interdependenței dintre limbă și spiritul național.

Capitolul al treilea, **Tipologia textelor istratiene**, este dedicat unei descrieri generale a textelor lui Panait Istrati, analizei paratextului și descrierii operelor care constituie corpusul analizat în capitolul următor. Am abordat paratextul ce însoțește opera lui Panait Istrati, deoarece acesta conține o serie de indicii cu privire la motivațiile și împrejurările ce contribuie la descrierea și la justificarea autotraducerii: informații despre contextul difuzării operei, contextul autotraducerii și percepția autorului despre statutul textelor implicate în procesul autotraducerii.

În acest sens, Panait Istrati nu se decide asupra unei singure denumiri a traducerilor pe care le efectuează în limba română, numindu-le, după caz, „adaptări”, „traduceri”, „tălmăciri” sau, pur și simplu, „scriere românească”.

În final, analizând diferențele dintre versiunile denumite astfel, am văzut că ele sunt motivate prin variații de tehnică de traducere și prin

contextul diferit în care apar. Astfel, *Moș Anghel* și *Casa Thüringer* au fost traduse din motive care țin de calitatea operei și a versiunilor românești, în special. În contrast, în cazul volumului *Țața Minca*, atât textul în limba franceză, cât și traducerea, au fost făcute sub presiunea termenelor de predare a manuscriselor către editură, iar unul dintre motivele pentru care autorul s-a angajat să facă traducerea, așa cum reiese din corespondență, a fost acela de a obține banii necesari pentru a merge la Paris. Totodată, diferențele dintre cele două versiuni, în ceea ce privește strict echivalențele lingvistice, cu efectele stilistice pe care le determină, califică versiunea românească mai mult ca mai mult ca traducere decât ca rescriere, așa cum este cazul volumelor menționate anterior.

În ultimul capitol, **Particularități ale autotraducerii lui Panait Istrati**, capitol ce cuprinde rezultatele analizei contrastive a textelor, am identificat o parte din particularitățile autotraducerii lui Panait Istrati la nivel textual, care, într-o anumită măsură, au ajutat la verificarea ultimelor două ipoteze propuse, referitoare la caracterul implicit al autotraducerii și la strategia de traducere a autorului.

În primul rând, în acest capitol am analizat textele originale și versiunile lor în limba română, din perspectiva strategiilor de traducere utilizate de scriitor, oprindu-ne asupra celor de suprimare, adăugare, substituire și permutare, procedee ce surprind transformările vizibile în versiunile în limba română, comparativ cu textul sursă. Totodată, am avut în vedere traducerea unităților deictice, a termenilor culturali și a expresiilor idiomatice. Un subcapitol distinct tratează intertextualitatea, văzută ca dimensiune a textului ce se referă la relația dintre original și

traducere, la cea dintre text și paratext și la cea dintre operă și alte texte din literatura română, populare sau culte, cu care opera lui Panait Istrati intră în relație prin temele și motivele valorificate.

Concluzii finale

În privința contextului socio-cultural ca motivație a autotraducerii, am ajuns la concluzia că o justificare completă și de necombătut a deciziei autorului de a se autotraduce nu este posibilă. Totuși, există câteva motivații clare ale autotraducerii, în acest sens. În primul rând, decizia de autotraducere a venit ca urmare a unei situații care amenința integritatea operei: o traducere inadecvată în limba din care s-au născut povestirile este inacceptabilă sau, în orice caz, inferioară unei traduceri pe care o va face însuși autorul. Astfel, traducerea volumului *Chira Chiralina*, apărută în anul 1924 la editura Adevărul, îl va nemulțumi profund pe scriitor și îl va determina să efectueze el însuși traducerea primului volum publicat în limba română, *Moș Anghel*.

Totodată, se impun ca motivații ale autotraducerii scriitorului brăilean intenția și efortul de a dobândi legitimare literară pentru sine și pentru operă și dorința de recunoaștere a calității de scriitor român și a caracterului românesc al materialului epic.

Nu în ultimul rând, motivele ce se pot întrevădea de fiecare dată când Panait Istrati vorbește despre autotraducere sunt dreptatea, datoria și exemplul personal cu privire la calitatea traducerii.

În analiza contrastivă a textelor, am identificat, la nivel scriptural, particularități ce pot să dovedească faptul că autotraducerea este un

proces implicit, presupus de tensiunea dintre forma și substanța textului original. Acestea sunt termenii culturali, expresiile idiomatice și fragmentele din folclorul românesc.

Termenii culturali, în opera lui Panait Istrati, au rol funcțional, în primul rând, datorită faptului că prin intermediul lor are loc un transfer cultural între cele două spații presupuse de autotraducere, francez și românesc. Mai mult, termenii culturali stabilesc, prin explicații, o relație de interdependență a textului cu paratextul. Totodată, aceștia trimit la versiunile ulterioare în limba română, marcând circularitatea și interdependența textelor implicate de autotraducere, și dialogul intern al operei bilingve.

Expresiile idiomatice, pe de altă parte, au rolul de a reflecta, la nivel lingvistic, legătura genetică dintre operă și universul cultural de referință, iar fragmentele din folclorul românesc sunt textele literare cu care opera lui Panait Istrati intră în raport prin sursele de inspirație, temele și motivele pe care se construiesc povestirile.

În strânsă legătură cu caracterul implicit al autotraducerii operei lui Panait Istrati se află conceptul de traducere mentală (intrapersonală). Existența acestui tip de traducere în cazul scriitorului român a fost o ipoteză secundară a cercetării, însă, pe parcurs, aceasta s-a dovedit a fi verificabilă, întrucât diferite particularități ale autotraducerii acestui autor pot fi un argument în favoarea ideii conform căreia textul original, scris în limba franceză, este, de fapt, rezultatul unei traduceri mentale.

Cele mai elocvente argumente pentru traducerea mentală în autotraducerea scriitorului român sunt exprimările din textul francez (în special acolo unde mesajul are o intenție ironică sau vrea să transmită

ceva din înțelepciunea populară) care apar ca o transfigurare (uneori chiar o traducere) a formulelor deja existente în limba română: „Kyra Kyralina, jeune tige de rosier” / „Chiră Chiralină, floare de grădină, tânără tulpină”; „Le loup ne visite pas la bergerie qu’une seule fois” / „Lupul nu vine numai o dată la stână”; „ils étaient avares, à se manger «la boue de sous les ongles»” / „atât de calici, că-și mâncau de sub unghie” etc.

Toate particularitățile autotraducerii lui Panait Istrati identificate demonstrează amploarea efortului pe care autorul și l-a asumat atunci când s-a decis să se traducă în limba română. Totodată, acest demers complex reprezintă și un sol fertil pentru cercetare pentru mai multe domenii: literatură, traducere și chiar studii culturale, întrucât este de remarcat multitudinea de aspecte (culturale, intelectuale, psihologice și pragmatice) implicate de modul în care autorul reușește să scrie în limba franceză o operă de inspirație românească (și autobiografică) și să îi dea, ulterior, o versiune în limba română.

BIBLIOGRAFIE

Volume de autor

- Istrati, Panait, *Povestirile lui Adrian Zografi. Chira Chiralina*, Editura „Adeverul” S. A., București, 1924.
- Istrati, Panait, *Trecut și viitor. Pagini autobiografice*, Editura Renașterea, București, 1925.
- Istrati, Panait, *Chira Chiralina și alte povestiri*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957.
- Istrati, Panait, *Chira Chiralina. Moș Anghel*, traducere de Eugen Barbu, ediție ilustrată de Mircea Dumitrescu, Editura pentru literatură, București, 1966.

- Opere I* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. I, *Les récits d'Adrien Zograffi. Kyra Kyralina / Povestirile lui Adrian Zograffi. Chira Chiralina*, texte alese, prefață și note de Al. Oprea, traducere de Eugen Barbu, București, Editura pentru literatură, 1966.
- Opere II* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. II, *Les récits d'Adrien Zograffi. Oncle Anghel / Povestirile lui Adrian Zograffi. Moș Anghel*, texte alese, prefață și note de Al. Oprea, traducere de Eugen Barbu, București, Editura pentru literatură, 1966.
- Opere III* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. III, *Les récits d'Adrien Zograffi. Présentation des haidoucs / Povestirile lui Adrian Zograffi. Prezentarea haiducilor*, texte alese, prefață și note de Al. Oprea, traducere de Eugen Barbu, Editura pentru literatură, București, 1967.
- Opere IV* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. IV, *Les récits d'Adrien Zograffi. Domnitza de Snagov / Povestirile lui Adrian Zograffi. Domnița din Snagov*, texte alese, prefață și note de Al. Oprea, traducere de Eugen Barbu, Editura pentru literatură, București, 1967.
- Opere V* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. V, *Codine. Mikhail/ Codin. Mihail*, versiune românească de Eugen Barbu, ediție și note de Al. Oprea, Editura Minerva, București, 1970.
- Istrati, Panait, *Pentru a fi iubit pământul*, ediție îngrijită de Al. Oprea, Editura Tineretului, București, 1969.
- Opere VI* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. VI, *Neranțula, Familia Perlmutter, Ciulinii Bărăganului*, versiune românească de Eugen Barbu, ediție și note de Al. Oprea, Editura Minerva, București, 1974.
- Cum am devenit scriitor* = Istrati, Panait, *Cum am devenit scriitor*, reconstituire pe bază de texte autobiografice, alese, traduse și adnotate de Alexandru Talex, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1981.

- Opere VII* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. VII, *Mes départs. Le pêcheur d'éponges / Evadările mele. Pescuitorul de bureți*, versiune românească de Eugen Barbu, traducere literală de Vasile Covaci, ediție, postfață și note de Al. Oprea, Editura Minerva, București, 1983.
- Opere VIII* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. VIII, *Tsatsa Minnka / Țața Minca* texte alese, prefață și note de Al. Oprea, traducere de Eugen Barbu, Editura Minerva, București, 1983.
- Opere IX* = Istrati, Panait, *Œuvres choisies / Opere alese*, ediție bilingvă, vol. IX, *Méditerranée (Lever du soleil). Méditerranée (Coucher du soleil) / Mediterana (Răsărit de soare). Mediterana (Apus de soare)*, versiune românească de Eugen Barbu, traducere literală de Vicența Pisoschi, ediție și note de Al. Oprea, Editura Minerva, București, 1984.
- Istrati, Panait, *Les Récits d'Adrien Zograffi / Povestirile lui Adrian Zografî, Kyra Kyralina / Chira Chiralina*, cuvânt înainte de Mircea Iorgulescu, prefață de Romain Rolland, notă bibliografică de Al. Talex, Editura Minerva, București, 1984.
- Istrati, Panait, *Amintiri, evocări, confesiuni*, ediție, prefață, traduceri și note de Alexandru Talex, Editura Minerva, București, 1985.
- Istrati, Panait, *Moș Anghel. Codin. Ciulinii Bărăganului*, Editura Minerva, București, 1987.
- Correspondență* = Istrati, Panait, *Correspondență cu scriitori străini*, ediție, traduceri și note de Alexandru Talex, Editura Minerva, București, 1988.
- Istrati, Panait, *Spovedanie pentru învinși. După șaisprezece luni în U.R.S.S.*, cuvânt înainte și traducere de Alexandru Talex, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
- Istrati, Panait, *Pagini de corespondență*, ediție îngrijită, prefață, note și comentarii de Zamfir Bălan, traducere din limba franceză și bibliografie de Carmen Țurcan, traducere din limba germană de Heinrich Stiehler, Muzeul Brăilei – Editura Porto-Franco, Galați, 1993.

Istrati, Panait, „Artele și umanitatea de azi” în *Adevărul literar și artistic*, anul IV, nr. 212, 214, 215, 1994.

MA = Istrati, Panait, *Les récits d'Adrien Zograffi. Oncle Anghel / Povestirile lui Adrian Zograffi. Moș Anghel*, ediție bilingvă, ediție îngrijită și studiu introductiv de Zamfir Bălan, Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”, Brăila, 1995.

Codin = Istrati, Panait, *Enfance d'Adrien Zograffi. Codine / Copilăria lui Adrian Zograffi. Codin*, ediție bilingvă, ediție îngrijită și studiu introductiv de Zamfir Bălan, Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”, Brăila, 1996.

TM = Istrati, Panait, *Țața Minca / Tsatsa Minnka*, ediție bilingvă, ediție îngrijită și studiu introductiv de Zamfir Bălan, Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”, Brăila, 1997.

CT = Istrati, Panait, *Vie d'Adrien Zograffi. La maison Thüringer / Viața lui Adrian Zograffi. Casa Thüringer*, vol V, ediție bilingvă, ediție îngrijită și studiu introductiv de Zamfir Bălan, Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”, Brăila, 1998.

Istrati, Panait, *Pelerinul inimii*, antologie, cuvânt înainte, prezentări și traduceri de Alexandru Talex, Editura Minerva, București, 1998.

Istrati, Panait, *Povestiri. Romane*, 2 volume, ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici, introducere de Eugen Simion, Editura Academiei Române, Univers Enciclopedic, București, 2003.

CC = Istrati, Panait, *Les récits d'Adrien Zograffi. Kyra Kyralina / Povestirile lui Adrian Zograffi. Chira Chiralina*, ediție bilingvă, ediție îngrijită și studiu introductiv de Zamfir Bălan, Editura Istros – Muzeul Brăilei, Casa memorială „Panait Istrati”, Brăila, 2009, ediția a doua.

Istrati, Panait, *Chira Chiralina*, Editura Humanitas, București, Colecția Vintage, 2014.

Bibliografie generală

- *** *Pentru o teorie a textului. Antologie „Tel Quel” 1960-1971*, introducere, antologie și traducere de Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasiliiu, Editura Univers, București, 1980.
- *** *Translation / History / Culture: a sourcebook*, translated and edited by André Lefevere, Routledge London and New York, 1992.
- Balade* = ****Balade populare românești*, antologie, prefață, aprecieri critice și glosar de Stelian Cârstean, Editura 100+1 Gramar, București, 1997.
- ****Encyclopædia Universalis*, volume 16, cinquième publication, Paris, novembre 1975.
- ****Poesii populare ale românilor*, adunate și întocmite de Vasile Alecsandri, Tipografia lucrătorilor asociați, București, 1866.
- ****Materialuri folkloristice*, culese și publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor și Învățământului Public prin îngrijirea lui Gr. G. Tocilescu, Volumul I. *Poesia poporană*. Partea I, Tipografia „Corpului didactic” C. Ispasescu & G. Bratanescu, București, 1900.
- DEX = *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012.
- Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, Editura Uninvers, București, 1982.
- Bantaș, A., Croitoru, E., *Didactica traducerii*, Editura Teora, București, 1998.
- Barthes, Roland, *Eseuri critice*, traducere din limba franceză de Iolanda Vasiliu, Editura Cartier, Chișinău, 2006a.
- Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii. Noi eseuri critice*, traducere din limba franceză de Alex. Cistelean, Editura Cartier, Chișinău, 2006b.
- Barthes, Roland, *Plăcerea textului. Roland Barthes despre Roland Barthes. Lecția*, traducere din limba franceză de Marian Papahagi și Sorina Danailă, Editura Cartier, Chișinău, 2006c.
- Bassnett, Susan, Lefevere, André, *Constructing Cultures: Essays On Literary Translation*, Multilingual Matters Publisher, 1998.

- Bassnett, Susan, *Translation Studies*, third edition, Routledge, London, 2002.
- Bălan, Zamfir, *Panait Istrati. Tipologie narativă*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2001.
- Benjamin, Walter, *Iluminări*, traducere de Catrinel Pleșu, notă biografică de Friedrich Podszus, Colecția Balkon, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2002.
- Boancă, Silvestru, *Panait Istrati comentat*, Editura Recif, București, 1994.
- Bourdieu, Pierre, *Economia bunurilor simbolice*, traducere și prefață de Mihai Dinu Gheorghiu, Editura Meridiane, București, 1986.
- Burke, Peter, Hsia, R. Po-chia (eds.), *Cultural translation in Early Modern Europe*, Cambridge University Press, European Science Foundation, 2007.
- Casanova, Pascale, *Republica Mondială a Literelor*, traducere din limba franceză de Cristina Bîzu, Editura Art, 2016.
- Castro, Olga, Mainer, Sergi, Page, Svetlana (eds.), *Self-Translation and Power. Negotiating identities in European Multilingual Contexts*, Palgrave Studies in Translating and Interpreting, MacMillan, 2017.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române dela origini până în prezent*, ediție facsimil, Editura Semne, București, 2003.
- Cărăbiș, Vasile, *Poezii populare românești*, Editura Minerva, București, 1986.
- Condei, Cecilia, *Analyse du discours littéraire écrit*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2002.
- Coșeriu, Eugeniu, *Lecții de lingvistică generală*, traducere din limba spaniolă de Eugenia Bojoga, cuvânt înainte de Mircea Borcilă, Editura ARC, Chișinău, 2000.
- Coșeriu, Eugeniu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*, ediție îngrijită de Jörn Albrecht, versiune românească și index de Eugen Munteanu și Ana-Maria Prisacaru, cu o postfață de Eugen Munteanu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2013.

- Cordingley, Anthony (ed.), *Selt-Translation: Brokering Originality in Hybrid Cultures*, Bloomsbury Studies in Translation, Bloomsbury Publishing, 2013.
- Cornea, Paul, *De la Alecsandrescu la Eminescu. Aspecte. Figuri. Idei*, Editura pentru Literatură, București, 1966.
- Cornea, Paul, *Originile romantismului Românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780-1840*, Editura Minerva, București, 1972.
- Delisle, Jean, Lee-Jahnke, Hannelore, Cormier, Monique C. (éds.), *Terminologie de la traduction*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 1999.
- Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Bucșă, Editura Pontica, Constanța, 1996.
- Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, ediția a II-a revăzută, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Crăciun, Editura Polirom, Iași, 2007.
- Eco, Umberto, *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere*, în românește de Lazlo Alexandru, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Eliade, Pompiliu, *Influența franceză asupra spiritului public în România. Originile. Studiu asupra stării societății românești în vremea domniilor fanariote*, traducere din limba franceză de Aurelia Dumitrașcu, ediția a II-a integrală și revăzută, Humanitas, București, 2000.
- Escarpit, Robert, *De la sociologia literaturii la teoria comunicării*, traducere de Sanda Chiose Crișan, antologie, studiu introductiv, note, revizia textelor, tabel cronologic și glosar terminologic de Constantin Crișan, București, 1980.
- Escarpit, Robert, *Literar și social. Elemente pentru o sociologie a literaturii*, traducere și prefață de Constantin Crișan, note de Florian Gaba, Editura Univers, București, 1974.
- Escarpit, Robert, *Sociologie de la littérature*, Presses Universitaires de France, Collection «Que sais-je?», n° 777, Paris, 1964.
- Genette, Gérard, *Palimpsests. Literature in the Second Degree*, translated by Channa Newman & Claude Doubinski, foreword by

- Gerald Prince, University of Nebraska Press, Lincoln and London, 1997.
- Goldmann, Lucien, *Sociologia literaturii*, cuvânt înainte de Miron Constantinescu, studiu introductiv și îngrijirea ediției: Ion Pascadi, Editura Politică, București, 1972.
- Hokenson, Jan Walsh, Munson, Marcella, *The Bilingual Text. History and Theory of Literary Self-Translation*, St. Jerome Publishing, Manchester, UK & Kinderhook (NY) USA, 2007.
- Humboldt, Wilhelm von, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indice de Eugen Munteanu, Humanitas, București, 2008.
- Iorgulescu, Mircea, *Spre alt Istrati*, partea întâi, Editura Minerva, București, 1986.
- Iorgulescu, Mircea, *Celălalt Istrati*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Irimia, Dumitru, *Studii de stilistică și poetică*, ediție îngrijită de Adina Hulubaș, introducere de Ioan Milică, notă asupra ediției de Adina Hulubaș, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2017.
- Jeanrenaud, Magda, *Universaliile traducerii. Studii de traductologie*, cuvânt înainte de Gelu Ionescu, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Jeanrenaud, Magda, *La Traduction, là où tout est pareil et rien n'est semblable*, préface de Claude Hagège, EST-Samuel Tastet Editeur, București, 2012.
- Jeanrenaud, Magda, *Despre etica traducerii. Exerciții practice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2017.
- Jenkins, Richard, *Identitatea socială*, Editura Univers, București, 2000.
- Lintvelt, Jaap, *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere. Teorie și analiză*, traducere de Angela Martin, studiu introductiv de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1994.
- Maingueneau, Dominique, *Lingvistică pentru textul literar*, traducere de Ioana-Crina Coroi și Nicoleta Moroșan, studiu introductiv de Mihaela Mîrțu, Editura Institutul European, Iași, 2008.

- Milca, Andrei, *Fețele lui Ianus și măștile scriitorului. Eugen Barbu – Viața și opera*, Editura Niculescu, București, 2013.
- Newmark, Peter, *A Textbook of Translation*, Prentice Hall-International, 1988.
- Oprea, Alexandru, *Panait Istrati. Dosar al vieții și al operei*, Editura Minerva, București, 1976.
- Oustinoff, Michaël, *Bilinguisme d'écriture et auto-translation. Julien Green, Samuel Beckett, Vladimir Nabokov*, L'Harmattan, Paris, 2001.
- Pintea, Gabriela-Maria, *Panait Istrati*, Editura Cartea Românească, București, 1975.
- Pütz, Martin, Verspoor, Marjolijn H. (eds.), *Explorations in linguistic relativity*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2000.
- Ricœur, Paul, *Despre traducere*, traducere și studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, postfață de Domenico Jervolino, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Sábato, Ernesto, *Abaddon exterminatorul*, traducere și prefață de Darie Novăceanu, Colecția Romanul secolului XX, Editura Univers, București, 1986.
- Sela-Sheffy, Rakefet, Toury, Gideon (eds.), *Culture Contacts and the Making of Cultures. Papers in Homage to Itamar Even-Zohar*, Unit of Culture Research, Tel Aviv University, Tel Aviv, 2011.
- Scriban = Scriban, August, *Dictionaru limbii românești. Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme*, Institutul de Arte Grafice „Presa bună”, Iași, 1939.
- Shuttleworth, Mark, Cowie, Moira (eds.), *Dictionary of Translation Studies*, Routledge Taylor&Francis Group, 2014.
- Simion, Eugen, *Genurile biograficului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Stancu, P. Valeriu, *Paratextul. Poetica discursului liminar în comunicarea artistică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006.

- Steiner, George, *Extraterritorial. Papers on Literature and the Language Revolution*, Atheneum, New York, 1976.
- Steiner, George, *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*, traducere de Valentin Negoită și Ștefan Avădanei, prefață de Ștefan Avădanei, Editura Univers, București, 1983.
- Stoica, Dan, *Limbar, discurs, comunicare. Eseuri la temă*, Colecția Logos, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015.
- Teodorescu, G. Dem., *Poezii populare române*, vol. III, ediție critică și note de George Antofi, Biblioteca pentru toți, Editura Minerva, București, 1985.
- Vasile, Marian, *M. Bahtin. Discursul dialogic. Istoria unei mari idei*, Editura Atos, București, 2001.
- Venuti, Lawrence, *The Translator's Invisibility. A history of translation*, second Edition, Routledge Taylor&Francis Group, London and New York, 2008.
- Vinay, Jean-Paul, Darbelnet, Jean, *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*, nouvelle édition revue et corrigée, Bibliothèque de stylistique comparée, Editions Didier, 1972 (1958).
- Vinay, Jean-Paul, Darbelnet, Jean, *Comparative Stylistics of French and English. A methodology for translation*, translated and edited by Juan C. Sager and M.-J. Hamel, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam / Philadelphia, 1995.
- TSR=Venuti, Lawrence (ed.), *The Translation Studies Reader*, advisory editor: Mona Baker, Routledge, Taylor&Francis Group, London and New York, 2004.
- Walzel, Oskar, *Conținut și formă în opera poetică*, în românește de Gherasim Pinteau, cuvânt introductiv de Tudor Olteanu, Editura Univers, București, 1976.
- Articole*
- ***„Festivitate Panait Istrati” în *Săptămâna*, nr. 37 (822) din 12.09.1986, p. 5.
- Baidaus, Stela, „Ipostaze ale scriitorului și traducătorului: Panait Istrati” în *Limba și Literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc*

- și în diaspora*, volum îngrijit de Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu, Editura Trinitas, Iași, 2003, pp. 404-410.
- Barbu, Eugen, „Mărturisire” în *Luceafărul*, nr. 24, 1964, p. 10.
- Bălan, Zamfir, *Panait Istrati. Tipologie narativă*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2001.
- Berman, Antoine, „La traduction et la langue française” în *Meta: journal des traducteurs/Meta: Translator's Journal*, vol. 30, nr. 4, pp. 341-342, 1985.
- Berman, Antoine, „La traduction et ses discours” în *Meta: journal des traducteurs/Meta: Translator's Journal*, vol. 34, nr. 4, pp. 672-679.
- Bonnaud-Lamotte, Danièle, Hainaut, Marie-Noëlle, „Vers une littérature nouvelle en 1929: mots et concepts” în *Mots*, no. 4, martie 1982, „Abus de mots dans le discours. Désabusement dans l'analyse du discours”, pp. 47-67.
- Bourdieu, Pierre, „Habitue, code et codification” în *Actes de recherche en sciences sociales*, vol. 64, septembrie 1986, pp. 40-44.
- Bourdieu, Pierre, „Le champ littéraire” în *Actes de recherche en sciences sociales*, vol. 89, septembrie 1991, pp. 3-46.
- Bourdieu, Pierre, „L'économie des échanges linguistiques” în *Langue française*, nr. 34, 1977, pp. 17-34.
- Bourdieu, Pierre, „Les trois états du capital culturel” în *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 30, noiembrie 1979, pp. 3-6.
- Bourdieu, Pierre, „Une révolution conservatrice dans l'édition” în *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 126-127, martie 1999, pp. 3-28.
- Bovet, Jeanne, „Du plurilinguisme comme fiction identitaire: à la rencontre de l'intime” în *Études françaises*, 43 (1), 2007, pp. 43-62.
- Canțâră, Grigore, „Glose la fenomenul intertextualității” în *Limba română*, nr. 1-3, anul XIV, 2004.
- Casanova, Pascale, „Consécration et accumulation de capital littéraire [La traduction comme échange inégal]” în *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 144, septembrie 2002, pp. 7-20.

- Constantinescu, Muguraș, „Istrati, autotraducteur en quête d'identité culturelle” în *Atelier de traduction*, no. 7, Editura Universității din Suceava, 2008.
- Constantinescu, Muguraș, „La traduction littéraire en Roumanie au XXe siècle: quelques réflexions” în *Meta* 544 (2009): 871-883.
- Dembowski, Peter, Hicks, Eric, „Intertextualité et critique des textes” în *Litterature*, nr. 41, 1981, „Intertextualité et roman en France”, au Moyen Âge, pp. 17-29.
- Dollerup, Cay, „Eugene A. Nida and Translation Studies”, în Dimitriu, Rodica, Shlesinger, Miriam (eds). *Translators and their Readers. In Homage to Eugene A. Nida* Les Éditions du Hazsard, Brussels, 2009, pp. 81-93.
- Folkart, Barbara, „La fonction heuristique de la traduction” în *Meta: journal des traducteurs/Meta: Translator's Journal*, vol. 35, nr. 1, pp. 37-44, 1990.
- Genette, Gérard, Maclean, Marie, „Introduction to the Paratext” în *New Literary History*, Vol. 22, No. 2, Probing: Art, Criticism, Genre (Spring, 1991), pp. 261-272.
- Gentes, Eva, *Bibliography Autotraduzione / autotraducción / self-translation (36th edition: April-2019)*
https://www.academia.edu/38994165/Bibliography_Autotraduzione_autotraducci%C3%B3n_self_translation_36th_edition_April_2019
- Grutman, Rainier, „Francophonie et autotraduction” în *Interfrancophonies*, nr. 6, *Regards croisés autour de l'autotraduction* (Paola Puccini, ed.), pp. 1-17, 2015.
- Haris, Petros, „Cu Panait Istrati”, în *Luceafărul*, Seria nouă, nr. 12 (160), 24 martie 1993, p. 11.
- Heilbron, Johan, Sapiro, Gisèle, „La traduction littéraire, un objet sociologique” în *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 144, septembre 2002, pp. 3-5.
- Hetriuc, Cristina, *Projet de traduction: Eugen Barbu, traducteur de Panait Istrati*.
- House, Juliane, „Linguistic Relativity and Translation” în Pütz, Martin, Verspoor, Marjolijn H. (eds.), *Explorations in linguistic relativity*,

- John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2000, pp. 68-88.
- Iacob, Luminița Mihaela, „Reprezentarea identității etnopsihice: structuri axiologice și alteritate” în Zub, Alexandru (ed.), *Identitate / alteritate în spațiul cultural românesc*, Culegere de studii editată cu ocazia celui de-al XVIII-lea Congres Internațional de Științe Istorice din Montréal – 1995, sub auspiciile Academiei Române și Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1996.
- Iorgulescu, Mircea, „Panaît Istrati – vaincu et vainqueur / Panaît Istrati – învins și învingător”, în *Les Récits d’Adrien Zograffi / Povestirile lui Adrian Zografi, Kyra Kyralina. Chira Chiralina*, Cuvânt înainte de Mircea Iorgulescu, Prefață de Romain Rolland, Notă bibliografică de Al. Talex, Editura Minerva, București, 1984.
- Interviu cu Eugen Barbu în *Luceafărul*, anul VI, nr. 7 (118) din 30.03.1963, p. 3.
- Jeanrenaud, Magda, „Les auto-traductions de Panaît Istrati” în Popescu, Iulian (ed.), *Valeriu Stoleriu – Val Panaitescu: in honorem*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2009, pp. 172-213.
- Lefebvre, Jean-Pierre, „Retraduire” în *Traduire* [En ligne], 218 | 2008, mis en ligne le 15 juin 2008, consultat pe 28 septembrie 2017, <http://traduire.revues.org/891>; DOI: 10.4000/traduire.891.
- Lenz, Hélène, „Langages d’étranger chez Panaît Istrati” în *Atelier de traduction*, no. 7, Editura Universității din Suceava, 2007.
- Lungu Badea, Georgiana, „An (In)visible Bridge: from Mental to Interlingual Translation. Reflections on Translating the Experimental Writings of Dumitru Tsepeneag” on-line https://www.academia.edu/8265080/An_In_Visible_Bridge_From_Mental_To_Interlingual_Translation._Reflections_On_Translating_The_Experimental_Writings_Of_Dumitru_Tsepeneag
- Martel, Kareen, „Les notions d’intertextualité et d’intratextualité dans les théories de la réception” în *Protée*, vol. 33, nr. 1, 2005, pp. 93-102.

- Meschonnic, Henri, „Le sens du langage, non le sens des mots” în *Cahiers Charles V*, no. 44, *La traduction littéraire ou la remise en jeu du sens*, 2008, pp. 203-225.
- Pippidi, Andrei, „Identitate etnoculturală în spațiul românesc. Probleme de metodă” în Zub, Alexandru (ed.), *Identitate / alteritate în spațiul cultural românesc*, Culegere de studii editată cu ocazia celui de-al XVIII-lea Congres Internațional de Științe Istorice din Montréal – 1995, sub auspiciile Academiei Române și Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1996.
- Popa, Ioana, „Un transfert littéraire politisé [Circuits de traduction des littératures d’Europe de l’Est en France; 1947-1989]” în *Actes de la recherche en science sociales*, vol. 144, septembrie 2002, pp. 55-69.
- Răsboiu, Andreea, *Pe urmele pelerinului inimii*, Documente Panait Istrati aflate în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României, accesibil online la adresa http://www.bibnat.ro/dyn.doc/PANAIT%20ISTRATI_Biblioteca%20Nationala%20a%20Romaniei_Andreea%20Rasboiu.pdf
- Roscoff, Nadia, *On Literary (Ab)normality: Lolita and Self-Translation*, teză de doctorat, University of Alberta, 2015.
- Santoyo, Julio César, „Autotraducciones: Una perspectiva histórica” în *Meta: journal des traducteurs/Meta: Translator’s Journal*, vol. 50, nr. 3, pp. 858-867, 2005.
- Shlomit, Ehrlich, „Are self-translators like others translators?” în *Perspectives: Studies in Translatology*, vol. 17, nr. 4, pp. 243-255, 2009.
- Sorohan, Elvira, „Panait Istrati, «odiosul renegat»...” în *Adevărul literar și artistic*, anul VI, nr. 353, 26 ianuarie 1997, p. 12.
- Tsui Yan Li, Jessica, „Politics of self-translation: Eileen Chang” în *Perspectives: Studies in Translatology*, vol. 14, nr. 2, pp. 99-106, 2006.
- Tupan, Maria-Ana, „Regăsirea lui Panait Istrati”, în *Viața românească*, nr. 3, anul LXXXVI, mai 1991, pp. 103-107.

- Uricariu, Doina, „Cazul Panait Istrati”, în *Viața românească*, nr. 3, anul LXXXVI, martie 1991, pp. 124-126.
- Vansina, Jan, „A note on Self-Translation” în *History in Africa*, 31, pp. 483-490, 2004.
- Venuti, Lawrence, „Translation, Authorship, Copyright” în *The Translator*, vol. 1, nr. 1, pp. 1-24, 1995.
- Wilfert, Blaise, „Cosmopolis et l’Homme invisible [Les importateurs de littérature étrangère en France, 1885-1914]” în *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. 144, septembrie 2002, pp. 33-46.
- Zumthor, Paul, „Intertextualité et mouvance” în *Littérature*, nr. 41, *Intertextualité et roman en France, au Moyen Âge*, pp. 8-16, 1981.